

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR.)
Telefon szám 16.

Felelős szerkesztő: **SOÓTHY GYULA.**
LAPTULAJDONOS
AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre — — — — — 8 kor.
Félévre — — — — — 4 ..
Negyedévre — — — — — 2 ..
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

A mai vallásoktatásról.

Irta: **Miklós István.**

II.

Ebben a lázas, nyugtalan, kapkodó életben megfogytakozott a jellemesség érzete, megfogytakozott a jellemes, kitaró, érintetlen emberek száma. Nagy családások érték emiatt a népet. Nagy visszaélések történtek. Ne gondoljuk, hogy ez frázis, hogy ez világ fájdalomból született idea. Ez valóság! Ez most a legnagyobb seb, szinte átok az emberiségen. Ki segít a bajon? Foglalkozik ezzel a törvényhozás, foglalkozik a társadalom, de egyedüli hivatottsága csak a népnevelőnek van erre, hiszen a hatalom is egyedül az ő kezében van letéve a rábizott gyermekekben. Ezekből a népnevelőre bízott gyermekekből fog a jövő család, a jövő társadalom, a jövő nemzet kialakulni, természetesen, hogy olyanok legyenek, amilyen a tanító, amilyen a gyermek, amilyen az iskola. Mit tegyünk? Nevelésünknek és tanításunknak egyetlen célje legyen: jellemes, megbízható embereket nevelni. Hiszen látom, hogy ezek hiányzanak, ezekre van szükség. Már ez a fogalom maga mondja, hogy itt különösen nekünk katólikus néptanítóknak kettős nagy teendők van.

Egyik az, hogy a kezünkben levő új nemzedéknek átadjuk azokat az ismereteket, melyekre neki viszonyai szerint szüksége van, hogy megéljen; másik és szerintem főbb kötelességünk, hogy neveljünk becsületes, jellemes embereket, kik a közölt ismeretek segítségével boldogok lesznek s másokat is akarnak és tudnak boldogítani. Maga Herbert is ezt tartotta nevelése legfőbb céljául. Ime az ő szavai: „nemesak okos, hanem az okosság segélyével erkölcsös, azaz becsületes embert kell képezni, hogy sokat tudjon, de mindenek felett tetőtől talpig becsületes ember legyen.” Ugy is van. Hiszen a boldogsághoz nem tudomány kell, hanem feddhetetlen becsületesség; hiszen a családi, a falusi élethez nem sok tudásra van szükség, hanem becsületes emberekre. Ezért ma már sem a községek, sem a vármegyék, sem a nemzet nem vár tudósokat a falusi népiskolától, hanem becsületes, jellemes polgárokat. Tehát a falusi népiskola főcélja a nevelés legyen. Ez nem azt mondja, hogy tanítással ne foglalkozunk. Ez azt mondja, hogy a falusi népiskolában szükséges ismereteket közölnünk kell, de úgy hogy azokat is nevelésre használjuk fel.

Bérmaút.

Sepsiszentgyörgy.

17-én nagy sürgés-forgás van az állomáson, várják a háromszéki híres vonatot, mely csikorog, zörög, ráz és kéklik; s várják azt, kit a vonat hoz, Erdély főpásztorát. Ma pontosan érkezett a vonat. Az állomáson alig bírják visszaszorítani a nagy tömeget, mely között hatalmasan kiemelkedik báró Szentkereszthy főispán alakja.

A vonat megáll, hatalmas éljenzés között száll le a főpásztor Szentiványi Károly prépost és Boross titkár kíséretében. Itt van Király Aladár alispán is.

Szentkereszthy

főispán rövid, lelkes szavakban üdvözli püspököt, kit oly régen várt már e város. Aztán megindult a beláthatatlan kocsisor. Szerencse, hogy az eső megáztatta az utat, mert különben az itt jól ismert és élvezett portenger is a kísérethez csatlakozott volna.

A főpásztor a plébániára hajat. Közben még a város szélén felállított díszkapunál kell megállnia, hol Bándy polgármester üdvözli a főpásztort.

A templom ajtóban

Székely Károly esperes fogadja s aztán bevonul a templomba, melyet zsu-

A vakolat.

Irta: **Bálinti Zoltán.**

A küsmödi patak partján, cseresnye fák fehér virágaival díszített kies dombon áll az ódon templom a tőle pár lépésnyire álló fából készült haranglábbal.

Hlyenkor májusi este gyönyörű látvány tárul a néző elé, amint háttérben a Kiskötető erdőkoszoruzta ormárról elébukkan a teli hold s halvány sugarát ráboesájtja a fehérvirágos hegyoldalra, oly mistikus szépségűvé lesz a táj, mintha ezüst fátyol ereszkedett volna le az azurkék égboltról a havasi tájra, hol a patak fehér sávként esőrgedez az égerfa berkek fűz és rekettye bokrok között. Ha festő jönne ide e gyönyörű tájról mintát szerezni tájkép festésre, e látvány megörökítése mélységes költői erőt, ragyogó-fantáziát, kitünő forma érzéket adna a művésznek s bizonyára festők mesterévé avatná esetje, ha e csodás háju tájat megörökítené. Ha tavaszi este elmézem

a fehérvirágos dombot, melyet az ősi templom koronáz, lelkem visszaz száll a 15-ik század első évtizedeire, mikor a kereszt hőse, e század legendás alakja, a történelem gigászi hőse, az Egyház hű fia a szentimrei esatában diadalról diadalra járva, győzelmet aratott a török féltoldon, mely győzelem még az Alpes borított esücsain keresztül elszárynyalt Krisztus földi helytartójához, megvigye a kereszténység győzelmét a bátrak hazájából, mikor a nagy Hunyadi kiűzte a pogány törököt Árpád örökéből a szép Magyarországba. S hogy e esatára, e nagy diadalra visszaemlékezék Csaba királyfi-nak minden ivadéka, a töröktől vett zsákmányból építette e templomot a fővezér, mely templom a 15-ik század goth stíl építkezéséről s művészetéről tesz tanúbizonyságot.

Ez a templom szerzeteseké volt s hogy katólikus templom volt bizonyítja Orbán Balázs is, ki így írja le a templomot: „polygon záradású szentélyének két ablaka gerélyívvel záródik; déli oldal aj-

tóje pedig átszelt lóherívvel, mit két mély horony közötti körte és hengertag kerettel be, ezen tagozatok kivájjattal díszített talapról emelkednek és az egésznek kidolgozása igen bevégzett mű. Szébb és a szokottnál díszesebb a esücsívvel záródó nyugati főportálé, melynek béléletét horonyok közé foglalt körte lemezzel páritott lienger tagozza, a körtetag növénydíszszel ékes talapatról emelkedik. Belseje teljesen átídomult, csakis köríves diadalíve és egyenes záródású szentség fülkéje maradt meg.”

Ennyi a foliánsokból s a nagy székelvíró elhagyott egy érdekes részletet, hogyan került e templom a reformátusok birtokába.

Mikor a reformáció a székelvírdön is terjedni kezdett, Küsmödon is akadtak követői úgy annyira, hogy csakhamar predikátorjuk is került Rhédei Domokos személyében. A katólikusoknak papja Cseresnyés Albert volt, ki a szent misét zavartalanul végezte a kereszt hőse által épített templomban. Az új felekezet szám-

Oberbauer A. utóda

Budapest, IV. Váci-utca 41.

A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerek, ruhák, zászlók. stb. gyára. — Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

folásig megtölt a hívek és más vallásuk serege. Szentiványi prépost tart egy lelkeket előkészítő beszédet, aztán Szentiszv átjuttatóság s késő estig gyóntatás. Másnap püspöki mise — ismét a püspök „szócsöve” beszél s a béráltak száma 300-on felül volt.

Mise után

tisztelegtek az egyháztanács dr. Künle főgondnok, az Oltáregylet dr. Künléné vezetésével s aztán a hivatalok.

Ebédre hivatalos

volt a megye, város és az egyháztanács.

Köntzei Benedek, az általánosan ismert és kedvelt „Benci bácsi” mindenütt ott van és rendez és drukkol, hogy mindenütt jól sikerüljön minden. De mégis a főfigyelme a templom és az oltár.

Az itteni Oltáregylet

keze buzgósága örvendetesen meglátszik a templomon. A főpásztorral élén mindenki könnyezve emlékezik meg a két felejthetetlen lelkipásztorról: a jó „Móni” bácsiról és Pellion Ervin káplánról.

Az idő gyorsan pereg, itt az indulás ideje. A vonat készen várja a főpásztort. Sok nép az állomáson, bucsuzás, kendőfogtatás és könyes szemek kísérik az apostolt. Kísérte Brassóig Király alispán.

Brassó.

A hosszú, fárasztó bérmaut végén Brassóban is töltött főpásztorunk egy igen kedves délelőttöt, sok örömet szerelve szerető híveinek, papjainak.

Csütörtökön 18-án

a késő délutáni vonattal érkezett, s ki sem pihene fáradtságát, azonnal beült legékesebb főpásztori trónusába, a gyóntatóságra, onnan osztogatva, a vigasztalás balsamát s nyújtva a megbocsátás enyhületét. Este fél hét órákor litánia volt, melyet maga, kegyelmes atyánk végzett fényes segédlettel. A litánia

ban egyre gyarapodván, elhatározták a reformátusok a templom birtokba vételét. De mert ellenállásra találtak katolikus részről, székely fúrfanggal, székely politikával arra az egységre léptek, hogy a nép harcba ne bocsájtózzék, vért ne ontsón, hanem a két papot bajvívásra kell engedni. Nosza kiadták, a határozatot:

„Bajvívásra menjenek

De ne halállal fizessenek”.

A templomot körülvevő zöld gyepen bírokra kelt a két férfi. Dühvel támadt az egyik, hősiesen, bátran, elszántan védelmezte magát a másik s egyszer a nép harsány kiáltásában tör ki s Cseresnyés Albert megcsúszott a zöld gyepen, térdre esett s ezzel a bajvívás véget ért.

Harangok zúgása adta tudtára mindenkinek, hogy a szentségi Jézus magát nem áldozza fel többé azon az oltáron, nem hallszik el a Glória, mert aznapról kezdve Rhédei hirdette az ígét.

Másnap nagy takarítást vittek végbe a templomban. Zászlók, képek, oltárok, szent edények raktárba kerültek, elkalódtak, csupán a szószék maradt meg Hunyadi templomában.

előtt Szentiványi Károly mondott filozófiai mélységeiben járó szentbeszédet.

Másnap, Jézus Szentséges Szíve

ünnepén osztotta ki a főpásztor a bérálás szentségét mintegy 200 hívőnek. Ezuttal a gyermekek üde, viruló sorai között sok volt a korosabb, sőt egészen idős nő és férfi is. A nagy nap jelentőségét ezuttal is a rátóti prépost úr méltatta. Bérálás után a brassói apátplebános adta át a híveknek a főpásztor üzenetét. Azt üzenté püspök atyánk a keresztény katolikus családoknak, hogy a vallás kérdéseiről, főleg tiszteletlen formában a főgöny szívi gyermekek előtt ne beszéljenek, s még ma dobjanak ki minden olyan könyvet, képet a család szentélyéből, amely a gyermekek tiszta lelkére káros hatással lehetne.

Délelőtt 11 órákor

a plebánia díszes kertjében a tisztelő testületeket fogadta, az oltáregyletet, a nőegyletet, a választmányt és egyháztanácsot s a főgimnázium tanártestületét. Az üdvözlő beszédekre igaz főpásztori szeretettel válaszolt, a küldöttségek minden tagjához volt néhány kegyes szava, s mindenkinek 1—1 szent képecskét adott emlékül. Ezután még sokan voltak magánkihallgatáson ebédig, amelyen a kíséreten kívül a plebános szíves meghívására valamennyi brassói pap megjelent. Ebéd alatt a zárdá apró növendékei adtak elő szép dalokat, kedves, tréfas jeleneteket, amelyeken a főpásztor jól mulatott.

A délutáni gyorssal

székelyre utazott, de úgy értesültünk, hogy e hó 30-án átutazóban bár, fog még egy félnapot közöttünk tölteni.

Gyulafehérvár.

Péntek este érkezett haza püspök urunk; másnap már tömegesen keresték fel a hálás és busuló szülők. Délután végezte a gimnázium évvégi gyónását, persze a nagy tömeg a főpásztor gyóntatószékét ostromolta. 21-én Szt. Alajos

Az oldalajtótól balra a falon gyönyörű freskó díszelt, mely Máriát ábrázolta.

Az új gazdának nem tetszett a kép a falon s akinek olvasóját porgették, most annak képét késsel vakarták le a falról, újra vakolták, újra meszelték a falat s így eltüntették utolsó maradványait is a régi dicsőségnek, a régi emlékeknek.

De im történt. Virág fakasztó május jött, életre kelt minden, bomladozik a fűgy, színpompában úszik a természet s a megszáradt vakolaton feltűnik egy piros körvonal, mely annak a képét ábrázolta, kinek aureolával tündöklő képét nem régen láthatták.

Azóta gyakran levakarták be is meszelték a derék hívek, de mindig megújult, mindig látszik századok óta — habár halvány most — a piros körvonal s ilyenkor virágos májusban mindenkit emlékeztet az elmúlt idők nagy emlékeire s a szemlélőt pedig sarkalja, hogy így fohászkodjék:

„Oh, május ékes Királynéja,

Anyánk, kegyes Szűz Mária!

Add, hogy szívünkben is kinyíljon

A szent érzelmek májusa.”

napján a püspöki mise reggel 7 órákor kezdődött. A főoltár szépen volt díszítve, virágokkal. Az összes diákokat s a híveket maga püspök urunk áldoztatta. Mise végén Szentiványi prépost végezte befejezésül az utolsó szent beszédet, körülbelül a 90-iket. Különben birjuk ígérletét, hogy lapunkat becses cikkeivel többször fel fogja keresni. Délután a székesegyházban kongregációba való felvétel volt és 5 órákor gimnáziumi torna ünnepély.

Ezzel a tavaszi bérmautról a referátát be is fejeztük, azzal a megjegyzéssel, hogy az alesiki kerület buzgó és hivatásos gyorsasággal értesítette lapunkat. Köszönet a riportereknek.

Mintfoggy felelős szerkesztőnk is résztvett a bérmauton egész Tusnádig s ez idő alatt több cikk nevére küldve kést vagy elkeveredett, ezért bocsánatot kérünk munkatársainktól. Így maradt el egy kedves előadásnak a leírása, mit a bérmaut befejezéséig most közlünk lehalálból a marosvásárhelyi apáca-zárda iránt.

Püspök urunk tiszteletére a kongregáció előadásra készült, ezt élveztük végig s erről referensünk (Chrysanthéme) így számolt be:

Elmondom dióhéjban az „Apáca-zárda” művészi előadását, melyet a kedves Nővérek jól ismert szép dísztermében rendeztek a kongregáció könyvtára javára a zárda régebbi úgynevezett „Jelölt” és már a világba kikerült egykori növendékei. A darab címe: „Két Világ határon” már a cím is jelentős! Wiseman bibornok világhírű „Fabiolájának drámai átírása dr. Faust Józseftől — a német eredetből pedig magyarra átdolgozta Müller Gizella (kongregánista) aki „Fulvius” nehéz méisztő szerepét bámulatra méltó férfias eréllyel alakította.

A darabot áldozó csütörtökön délután mutatták be a szülők és érdeklődők nagy seregének. Azonban a kedves Nővérek gyöngéd figyelme kiterjedt arra is, hogy a sokat fáradozó Főpásztorunk ünnep délután már „Csik ország” felé utazik a „Szent Lelket” tovább osztogatni, azért szerdán délután három óra tájt — Premieret rendeztek a gyönyörű művészi előadásról kegyelmes Atyánk szóakoztatására és tiszteletére. Olyan szerencsések lehettünk mi, akik kegyelmes Atyánk kíséretében voltunk, hogy végig élveztük vele a magas nivóju, művészi előadást, melyet egy pillanatra sem szabad a kicsiny megszokott, naiv műkedvelői recitálások mértékével mérni — mert ez előadás bátran a legelső Operák, világszínházak deszkáin is lebilincselő hatásal bírhatna. Fabiola a komoly római patricia oly előkelő gesztussal dirigálta afrikai rabnőit. A szavak, melyeken keresztül Wiseman bibornok vallásos költészete csillogott, szépen csendültek különösen Ágnes felmagasztosult fehér szép alakjának szende báju édes ajkain. Az a rész, ahol Jézus mennyasszonyának vallja magát és Fulviuszt a syriai nemes ifjút keményen, határozottan, mégis szívi lágyasággal visszautasítja, mindnyájunkra feledhetetlen emlékek maradt. Drulla „hülye” rabnő jeles esetlenségén Kegegyelmes Atyánk gyakran jóízű tetszés nyilvánulással kacagott, nekünk, akik

melleit ültünk, önkéntelen eszünkbe jutva: mily áldott szívvel védi és elnézi, meentegeti Ő a szerencsétleneket. Kitiűnő alakítója volt Ceciliának a vak ker. lánykának egy kicsiny növendék szereplője. Szépen értelmesen játszott szerepét annak „Quo vadis”-ra emlékeztető részleteit lelkesen hűvel színezte. Nekünk, akik alig pár hete annyi szép látványt nyújtott Róma Fóruma, mily jól esett itt a „Fórumot” emlegetni hallani, keresztények rajongása a lelkesítő zengzetes poétikus szavakat, lelünk itt újra visszahangozta a zárda szelid fényvel világított ünnepi dísztermében.

Különösen meg kell dicsérnünk Syrát a kerti rabnót nehéz — drámai haldokló jelenetében, mily csendes igazi vonásokkal rajzolta elébünk a nehéz jelenetet — szemben a fivér zajos, háborzongató szenvedélyes szinté durván éles, de mindig jelleméhez hű alakítással remekelt Fulviussal a darab átdolgozójával, akinek ezen a téren még nagyobb sikereket is jósolunk, s aki bizomnyal tovább is fog haladni, mert ekkora tehetséggel lehetetlenségnek tartjuk helyhez kötöttségét.

Ismételen kiemeljük a darab teljes művészi emblemljét, bátran lehetne bármely főváros színpadán bemutatni oly precizitással van összeállítva.

Dicséret érte mindenkinek — és hála a kedves jó Növérkeknek, kiknek gyöngéd figyelmes jóságát ezt a feledhetetlen premieret elének varázsolta!

A gyulafehérvári polgári fiúiskola záró ünnepélye.

A gyulafehérvári állami polgári fiúiskola i. hó 20-án, szombaton d. e. tartotta meg évzáró ünnepélyét. Az ünnepély a barátok templomában tartott háláado istentisztelettel kezdődött. Folytatódott az iskolánál, ahol megfelelő helyiség híján, az iskola udvarán helyezkedett el a tanulói-júság. Az ünnepély szép számu közönséget hozott össze. Megjelent dr. Roska Miklós, a város új polgármestere is.

Először a dalkar elénekelt a Himnuszt, majd Juga Illés és Nagy Béla II. oszt. növendékek szavalata következett. Enek után igen sikeresen szavalt Resch Mihály és Gauer Hermann II. oszt. tanuló Ezután Eötvös Mihály igazgató szép bucsubeszédet intézett a növendékekhez további szorgalmas és lelkiismeretes tanulásra serkentve őket. Beszédében hangoztatta, hogy, ha majdan kikerülnek az életbe amint most itt az iskolában, úgy majd ott is nemzetiség és valláskülönbség nélkül mindig szerezsek és becsüljék egymást. Hirdessék mindenütt, hogy a magyar polgáriiskola oly intézmény, amely e haza minden dolgozó polgárának érdekeit — tekintet nélkül a vallásra és nemzetiségre — egyformán szolgálja. Majd a jelenlevő polgármester pártfogásába ajánlotta a fejlődő intézet ügyét, kérve őt arra, hogy állása és személye tekintélyének egész súlyával hasson oda, hogy ezen új intézet állandó elhelyezésének ügye is mielőbb kedvező elintéztést nyerjen. Ami-

dőn eddigi szíves támogatását hálásan köszöni, az érdeklődő közönségnek is köszönetet mond.

Ezután dr. Roska Miklós szólt az ifjusághoz. Biztosította arról, hogy ezen iskola, amely Magyarországon mindenütt a társadalom gerincét, a polgári osztályt tanítja és neveli, rövidesen Gyulafehérvárt is méltó elhelyezést nyer. Addig is munkálkodjék serényen az ifjuság és mind azt a szépet, nemeset és jót, amit itt tanult, úgy a saját, mint embertársai javára igyekezzék fordítani. A távozó igazgatónak a város egész közönségének nevében köszönetet mond azon buzgó és eredményes munkáért, amit az iskola fejlesztése körül kifejtett. Mert hiszen ő volt az, aki ezt az iskolát, amely még oly sok akadállyal küzd, annyira vitte, hogy az év végéig 109 tanuló látogatta: ő volt az, aki fejlődésképpessé tette és fejlődésének irányát megmutatta.

Kedves jelenet volt, amikor Székely Jenő II. oszt. növendék az ifjuság nevében a tanári testületnek munkálkodásáért és a jelenlevő közönségnek érdeklődéséért egyes kis beszédben köszönetet mondott.

Azután a jutalmak kiosztására került a sor. Jövisélet- és előmenetelükért jutalmat kaptak: Berei Béla, Lupsa János, Máramarosi Lajos, Orián Salamon, Petrik Mózes és Schwartz Károly I. oszt.; Andrei L. Jenő, Bikfalvi István, Csia József, Jobb Zoltán, Kaszt Nándor, Székely Jenő, Zinka Jeromos II. a) oszt.; Davidovics Géza, Nagy Béla, Juga Illés és Ocoiu János II b) oszt. növendékek. Mindannyian szép és értékes könyvet kaptak jutalmul.

A bizonyítványok kiosztása és a Szózat eléneklése után az évzáró ünnepély oszlott, hogy kiki a saját kedves otthonába, szeretett falujába visszatérve, kipihenhesse a fáradalmakat, hogy majd szeptemberben újult, friss erővel folytassa munkáját.

Kántorképzésünkhöz.

Szinte jólesik, hogy pár sorban fölvetett ezen már-már égető kérdéseinkhöz már a némileg hántódott önértzet is hozzászóltot legutóbbi számban.

Tiltakozom az ellen, mintha én a csiksomlyói szaktanár ellen akartam volna filippikázni. Ez nem is természetem okom se volt rá, mert jól és bőlesen tudom, hogy az általános képzői tanításterv keretei között ma már nem kántorokat, hanem tanítókat akarnak és lehet nevelni. Elég kár, hogy fenn sem veszik észre az ellenmondásokat s egyszer a hitvallásos iskolák erősítéséről, fenntartásáról, mások meg régi, célszerűen beállított zenei tantervek megváltoztatásáról szólnak a miniszteri rendeletek.

Névtelen a legutóbbi számban tagadja, hogy valamirevaló kántortanítói ösztöndíjak volnának a csiksomlyói képzőben. De nem tagadhatja, hogy vannak bizonyos ösztöndíjak, melyeket azért tettek s az erdélyi püspök is azért nagy áldozatkészséggel, hogy legalább ezeken az ösztöndíjakon nőjjenek fel olyan ifjak, akiknek nem Ézsau, hanem

Jákob ambíciója imponál. Nem a tál lenne, amivel az állam többet ad, hanem a magára hagyott Egyház áldása, melyet „üttörök”, stb. olyan hevesen támadnak iskoláiban.

Hiszen épen azt a fel fogást tartottam és tartom íreusának most is, hogy folyton csak a kenyérkérdést hangoztatják s nincs, aki némi kis önzetlenség felét emlegetne. Hiszen a tanítóknak ezen áldatlan és méltánytalan anyagi megkülönböztetése nem az Egyház vezetőinek nemtörődömségén, hanem más tényezőkon múlott, melyeket jobb nem emlegetni, mert féltő, hogy már az országból is kivezetik az embert — Románia felé.

De ha Csiksomlyó (amit nem hiszek) azt vallaná s tanítaná, hogy azok a kath. pénzen nevelt ifjak ne a szélesebb s szabadabb munkakörüi kath. iskolákat, hanem a politikai dróton táncoltató s azért egy kis elsőbbséget dobó állami iskolákat keressék fel — oklevéllel a kezükben — ugyan, akkor mire való azt kath. tanintézeteknek nevezni?

Ha olyan kevés százaléka az ifjuságnak gondol a kántorságra, amit különben eddigi jószokás szerint a zárda-templom adott meg nekik praxisban, mert nem tiltották el az orgona mellett őket, mire adja az erdélyi püspök nagyszámu évi ösztöndíjait?

Állami tanítókat, kántorság nélkül, nevel az állam, quantum satis — et ultra.

Ne érzékenykedjünk tehát, mikor ilyen fontos és életbevágó kérdésekről van szó, hanem igyekezzünk belátni azt, hogy a baj: az baj — és hogy segíteni kell rajta úgy, ahogy tudunk. Főnt is — lenn is.

A türelmes újságpapír arra való, hogy minden fölvetett eszmét beszívjon s valahogyan kialakuljon a sokból egy kivihető, célravezető gondolat.

Ha pedig e közben a tollnak hegye — ami szinte a legjobb és objektivebb szándék mellett is elkerülhetetlen, személyeket érintene, ne idegeskedjünk, mert mindennél többet ér a jól teljesített kötelesség nyugodt önérzete, mely fölött nem a cikkező nagyközönség, hanem csupán Isten ítélhet.

Bizony, részemről újból csak folytatom a fölvetett — s közbe felvett eszmét — harangozókat. Megtoldom ezt most a következőkkel:

Uton-utifélen találkozunk árva, elhagyott gyermekekkel, akiknek sorsára talán csak a jó Isten visel gondot.

Éz az egyik.

Restaurálás alatt álló székesegyházunknak van őszi, téli, tavaszi énekkara, de nincs rendes énekkara, mert a kispapok szivesebben énekelnek ilyenkor ott-hon — versenyt a pacsirtával.

Éz a másik.

Nem volna-e jó az utca gyermekeiből fölszedni az alkalmasokat s kiképezni előbb a székesegyház, aztán a faluk számára kántoroknak s ajkukon és szívükben átültetni egész Erdélyben a gregorián ének és egyháziás érzület szellemét?

Éz a harmadik s ez áldozatokat is követel. De ide már pontokat

teszek egyelőre s úgy gondolom, hogy ezeket a pontokat csak az fogja kitölteni élő valósággal, aki — hála Istennek — Erdélynek maradt, mert Erdélynek akar élni.

Bétaffy.

A nagyszebeni prépostság.*)

Irta: Adorján Károly.

A prépostság jogkörének és hovatartozásának részletesebb tisztázása már a történetbe tartozik.

Adrianus erdélyi püspök és P. szebeni prépost vitájába Gergely apostoli követ is beleszólt. Azonban nagyon bizonyultnak találta az ügyet s elintézését III. Bélára bízta. III. Béla a Veszprémben tartott nagy tanácskozáson az erdélyi püspök javára döntött.¹⁾ A döntés egyelőre aig érhető. Majdnem azt mondhatnók, hogy kedvezett az erdélyi püspöknek, mert a helyzet azt kívánta volna: a szászok mindannyian a prépost alattvalói legyenek, hisz ezért alapították a prépostságot.

De valójában nem így áll a dolog. A szászok, kiknek faji különállása ma is észlelhető, csak azért alapították a prépostságot, hogy összetartozásuk annál erősebb legyen. III. Bélának szem előtt kellett tartania ezt és a szászok amugy is nagy kiváltságait csökkentenie kellett. Gergely apostoli követ eljárása is, t. i., hogy az ügy elintézését Bélára bízta, innen magyarázható.

A szebeni prépostság jótékony megalapítója volt a szász öntudat, faji egység és összetartozásnak. A szász nép szívósága is innen datálódik.

III. Béla azt a határozatát, hogy csak azok a szászok tartoznak a szebeni prépost alá, kik II. Géza alatt vándoroltak be, III. Ince pápa is megerősítette 1198. június 15-én keltezett iratában. A szászok többi kisebb részét, kik II. Géza előtt vagy után jöttek be szórványosan, az erdélyi püspök joghatósága alá rendeli. „Nec alios praepositurae suppositimus, nisi dumtaxat illos, qui tempore, quo ipsam Praeposituram constituimus, in illo tantum habitabant, et erant habitaturi deserto, quod Geza rex Flandrensibus prioribus concessit.”²⁾

A szászok, mivel azt hitték, hogy az erdélyi püspök fellépése a nagyszebeni prépostságot, mint egyházközigazgatási intézmény ellen irányult,³⁾ még a pápai megerősítésbe sem nyugodtak bele. Meggyőződésük és felfogásuk azonban indokolatlan volt, mert az erdélyi püspök nem tiltakozott, sőt nem is tiltakozhatott jogosan a prépost ellen, mivel a prépostság plebániái jórészt a milkovai püspök megyéjében feküdtek. Adrianus püspök csak azok ellen tiltakozott, melyek az erdélyi egyházmegyében, tehát az ő joghatósága alá tartozó területeken feküdtek. És a szászok még sem értették meg, mert amint III. Ince 1199. dec. 14-én kelt leveléből kitünik, az erdélyi püspöknek megtagadták a tizedfizetést.⁴⁾ „Quoniam ea, quae, per ordinem iudicialis examinis rationabiliter sunt decisa, nulla

debet temeritate rescindi, sed perpetuae stabilitatis robore confirmari, praesentium litterarum auctoritate statuimus, ut si aliquod scriptum contra sententiam, quae contra Flandrensem sacerdotem, qui positi sunt in terra sancti Michaelis quondam decimales, super iure parochiali pro lata est, per subreptionem appareat impetratum viribus careat, et tuis in posterum rationibus non obsistat. Illud quoque decernimus et per praesentes tibi litteras indulgemus, ut si venerabilis frater noster . . . (a jegyzetben Jobus; Fejérlél ugyanezen oklevélben „frater noster N.” van?) Strigoniensis archiepiscopus vel Cibiniensis praepositus aut ipsi Flandrenses presbyteri praeter conscientiam tuam et procuratoris tui in gravamen tuum iudices aliquos impetraverint, quos vel habeas adversarios vel manifeste possis probare suspectos ad recusandum illos liceat tibi sedem apostolicam appellare.”

III. Ince ezen határozott hangú rendeletéből még nem világos, hogy a szebeni prépostság hová tartozott. Valószínűleg a pápa joghatósága alá tartozott kezdetben és csak később került az esztergomi érsek alá, amint azt Fülöp esztergomi érsek tanúsítja.⁵⁾

Még csak azt kellene tisztáznunk, hogy a nagyszebeni prépostság a milkovai egyházmegyében feküdt. Ezt ugyan számtani bizonyossággal nem tudjuk kimutatni, de II. Gyula pápának Bakács Tamás esztergomi érsekhez intézett 1512-ik évi okleveléből világos, „quod in dioecesi Milkoiviensi Cybiniensis et Brasoviensis ecclesiarum, decanatus existunt.”⁶⁾ Ha a szebeni dékánus a milkovai egyházmegyében feküdt, több, mint valószínű, hogy a prépostság is ott feküdt, mert egy 1343. nov. 14-én kelt okiratban Csanád esztergomi érsek együtt említi a nagyszebeni prépostot és dékánt.⁷⁾

A prépostság jogkörének és hovatartozásának tisztázásában, illetve történetében 1199-ig haladtunk. Hogy az időrendet megtartva, egyöntetűségre is törekedjünk, szükséges a prépostok sorrendjét figyelembe vennünk. P. prépost után Dezső következett. A kezünkben levő oklevelek alapján 1199. és 1202. közé tehetjük a szereplését. Címei „praepositus de Zehyn, — de Scibin, — de Scybiu” voltak;⁸⁾ a prépostságban való pápai megerősítését seholsem olvassuk. Valószínűleg a király nevezte ki. Különben a nagyszebeni prépostok királyi kancelláriusok is voltak. Dezső prépost mint ilyen a legelső és Imre királynak teljesített szolgálatokat.⁹⁾

Dezső után R. prépost következett. III. Ince 1211. július 15-én kelt oklevelében R. prépost megerősítését ilyenformán vezeti be: „Significatum est nobis, quod Scibiniensi praepositura vacante, quae ad Romanam ecclesiam nullo pertinet mediante, dilectus filius magister R., cui honesta merita suffragantur ad eam canonice est electus. Unde supplicatum est nobis, ut electionem ipsius auctoritate dignemur apostolica confirmare.”¹⁰⁾ Ez a megerősítés két dolgot hoz tudomásunkra: 1. hogy a prépostot úgy választották és 2. 1211-ben a prépostság már nem tartozott közvetlenül a római

egyházhoz. A prépostok választására vonatkozólag semmit sem tudunk a tényen kívül. Valószínűleg a nagyszebeni szászok, esetleg a külső, a plebániák területén élő szászok választották a prépostot érdemeire való tekintetből.

- 1.) Fejér: i. m. 250—251. l.
- 2.) Fejér: i. m. II. 335. l.
- 3.) Ortvay: i. m. 60. l.
- 4.) Urkundenbuch: I. 4—5. l.
- 5.) Fejér: i. m. II. 349. l.
- 6.) Knaur: Monumenta eccl. Strigg. I. 500. l.
- 7.) Theiner: Monumenta historica IV. 586. l.
- 8.) Urkundenbuch: II. 10—11. l.
- 9.) Urkundenbuch: I. 5. l.
- 10.) Knaur: i. m. 160. l.
- 11.) Urkundenbuch: I. 10—11. l.

H I R E K.

Püspök urunk kedden 23-án este Kolozsvárra utazott az igazgatótanács ülésére. Csütörtökön 25-én tért vissza székhelyére.

Személyi hír. Szentiványi Károly rátóti prépost egy napig püspök urunk vendége volt. A 21-én tartott bérálás alkalmával a székesegyházban nagyszabású szent beszédet tartott a bérmandókhoz s még aznap Vajdahunyadra utazott s ott este megkezdte az Oltárügyetnek 3 napos lelki gyakorlatát. Vajdahunyadról csütörtökön utazott haza.

A most befejezett bérmaut alkalmával a gyónók száma 30 ezer volt.

Papszentelés. A főpásztor ma reggel 7 órakor szentelte papokká a székesegyházban az öt diákonust: Biró Sándort, Petres Kálmánt, Székely Vilmost, Sorbán Józsefet és Fodor Gergelyt.

Tanulmányút. Dr. Szentiványi Róbert e hó 16-án érkezett vissza külföldi utjáról. 10 napig tanulmányozta a lipsei könyvtárat kiállítását. 16-án délután a kispapoknak tartott előadást, melyben ismertette a kiállítás nevezetesebb részét. Érdekes adatokkal szolgált arra nézve, mennyire igyekeznek mindenütt háttérbe szorítani nemesek a katholicizmust, hanem még a pozitív hívő irányzatot is. A kereszténység mintha elvesztette volna hitelét. Ennek egyik oka, hogy az emberek ma már mindent tanulmányoznak, csak a kereszténységet nem. Az érdekes előadást nagy élvezettel hallgattuk.

Papi lelki gyakorlat június hó 30-án veszi kezdetét. Akik részt akarnak venni, mielőbb jelentkezzenek Rész János csikszeredai regensnél és vigyenek magukkal törülközőt, poharat, fogkefét stb. A lelkigyakorlaton résztvesz a Főpásztor és kíséretében Soóthy kanonok. Elutaznak 29-én a délutáni gyorsvonattal.

Adomány. Csató Ferenc ny. főesperes volt tövisi lelkész a misszióegylet javára 100 koronát adományozott. Itt felemlítjük, hogy az elnökség kérvényt bocsájtot a főespereshez, hogy írják össze az egylet rendes és pártoló tagjait. Kérném e körözünyet a csikszeredai lelki gyakorlatra elküldeni vagy elhozni.

* Lásd április 25-iki lapunkat.

Kinevezések. Brassay Imre békási lelkész ideiglenesen nyugdíjba ment. Ferencz Sándor berecki káplán Gyergyóbékásra lelkésznek, Hortáver Viktor kiskapusi plébános, Bereckre plébánosnak, György Illés csikcsicsói lelkész, Kiskapusra lelkésznek küldetett.

A 24-iki igazgatótanács Simon Sándor K.-keményfalvi lelkészt Kisbácsra választotta meg.

Az Oltáregyleti Lap nyomdái akadályok miatt csak július elején jelenik meg.

Előleges beírás a főgimnáziumban. Az erdélyi róm. kath. Státus gyulafehérvári főgimnáziumában az előleges beírások július hó 1., 2. és 3-án lesznek. A beíratáskor a tanulók bemutatják összes bizonyítványaikat: születési és keresztelési, újraoltási bizonyítványt s az utolsó évi osztálybizonyítványt; — más intézetből jövő tanulók pedig összes eddigi tanulmányaikról kötelesek bizonyítványokat bemutatni. A beíratásnál a katólikusok 17 koronát, a nem katólikusok pedig 21 korona beíratási díjat fizetnek.

Custozzai ünnep. A várban állomásozó 50-ik csász. és kir. gyalogezred tisztikara és legénysége, folyó hó 24-én, fényes katonai ünnepségek keretében emlékezett meg az 1866-ik év június hó 24-én, a híres custozzai csatában elhullott bajtársáról. Kora reggel a katonazene vidám hangjai jelezték a kegyeletes ünnepnapot, majd kilenc órák a custozzai emlékoszlop előtt felállított oltárnál ünnepélyes szent mise volt. Szent mise után Baitz ezredes, a teljes díszben sorakozott tisztikar és legénység előtt, magasztos beszédben emlékezett meg a hősi halált szenvedett ősről, kik dicsőséget hoztak a hazára és királyra, — ugyanily beszédet intézett két tiszt magyar és oláh nyelven a legénységhez. A kegyeletes szép ünnepséget katonai díszfelvonulás zárta be.

A legénységnek délutánra tervezett mulatságát a szakadatlanul hulló eső megakadályozta.

Lelkigyakorlat vidéki tanítónők számára. Július 3., 4. és 5-én a Szent Sziv zárdában (Budapest, VII. István-ut 75.) lelkigyakorlatok lesznek vidéki tanítónők számára. Az előadásokat egy Jézustársasági ft. atya fogja tartani. A megjelenés ideje: július 2-án délután. Bennlakás. A zárdában teljes ellátás ez idő alatt 10 korona. Jelentkezni lehet június hó 29-ig. A jelentkezés írásbeli elfogadása jogosít csak fel a megjelenésre.

Királyi kitüntetés. A király Novák Ferenc királyi tanácsos, Gyulafehérvár sz. kir. város nyug. polgármesterének sok évi kiváló szolgálatai elismerésül a Ferenc József-rend tisztí keresztjét adományozta.

A Rómában szentelt új magyar pap. Jún. 7-én, Szentháromság vasárnapján szentelték pappá a col. del Propaganda de Fide két növendékét a római S. Nicolo da Tolentino templomban. Az új presbiterek egyike Alexa Ferenc, erdélyi egyházmegyei őrményszertartású újműs, aki ezeltől 2 évvel került Rómába a gyulafehérvári szemináriumból. Magyarországot (kiváltképen Erdélyt) egy fiatal

esztergomi egyh. pap és a négy erdélyi képviselő, akik nagy lelkesedéssel vettek részt a megható, de 3 óráig tartó őrmény szertartáson. Közbe lopva-lopva gyönyörködtek az újműs szép fekete szakálában és bajuszában, amelyet bizony a Propaganda előírása szerint meg kellett növesztenie.

A Marianum évszázados díszgyűlése. A Marianum kolozsvári római kath. tan- és nevelőintézet kisebb és nagyobb Mária-Kongregációja 1914. június 21-én Gonzaga sz. Alajos ünnepén az intézet dísztermében évszázados díszgyűlést rendezett. Műsor: délelőtt: 1. Fél 9 órák az intézet dísztermében szentmisét mondott Hirschler József dr., a nagyobb Mária-Kongregáció prézese. A szentmise alatt a Kongregáció tagjai közös szentáldozáshoz járultak. 2. Szentmise után tagavált beszédet mondott Boga Alajos tanár. 3. A beszéd után a Mária-Kongregáció tagjait felvette Hirschler József dr. Délután: 1. Fél 5 órák Boldogasszony anyánk. Énekelte a Kongregáció énekkara. 2. Chaminade: Les Noces d'argent. 1 zongorán 8 kézre előadták Babós Ilona, Babós Mariska, Kiss Juliska és Csulay Ilona kongregánisták. 3. Titkári jelentés. Felolvasta Gaál Honora, kongr. titkára. 4. Kjerulf: Tavasz dal. Zongorán előadta Rácz Ilona, kongregánista. 5. Dvorak: Humoresk. 4 kézre előadták Prág Gabriella és Reitter Gizella. kongregánisták. 6. Szűzanyám. Énekelte a Kongregáció énekkara. 7. Váradi A.: Az ezüsfátyol legendája. Szavalta Ince Klára, kongregánista. 8. Jensen: Lidércfény... Zongorán előadta Dózsa Margit, kongregánista. 9. Bériot: Scène de bal. Hegedűn előadta Krizkó Karola, zongorán kísérte Dudutz Ágnes kongregánisták. 10. Löw: Serenade. Két zongorán előadták Gonda Magda és Babós Margit, kongregánisták. 11. Bacsuzó: Irta és mondta Szarka Anna kongregánista. 12. Liszt: Magyar induló. Két zongorán előadták Kun Gabriella, Dózsa Margit, Gonda Magda és Gémesi Margit, kongregánisták. 13. Pápai himnusz. Énekelte a kongregáció énekkara.

Az ősi katedrálisban mintha feljött volna az őskereszténység szelleme. E benyomást keltette Wéger Lajos székesegyházi kórkáplánnak vasárnap tartott sz. beszéde, amelyet a felszentelendő kispapokhoz intézett. Lelkes szavakkal esetele a papnak királyi hatalmát s nem egy kispapnak telt meg szeme könnyekkel. Királyi hatalma van a papnak, mert trónja, koronája, alattvalói s katonái vannak. Trónja az oltár, koronája az Úr Jézus, alattvalói a hívek s katonái a szentek. A predikáció végén pedig közös ima volt a felszentelendőkéért. Adja az Úr Jézus, hogy e napon az erdélyi hívek imájának eredménye legyen, hogy minél több Úr Jézus szíve szerinti pap lehessen.

Tornaverseny. A gyulafehérvári r. kath. főgimn. ifjúsága az előző évek hagyományaihoz híven az idén is igen sikerült tornaünnepély keretében mutatta be a testgyakorlás terén elért eredményeket. Az idő is kedvező volt. Ezen az egy délutánon (jún. 21.) a felhők szétoszlottak, a napsugár uralkodott. Az egyforma dressbe öltözött fiúk mintegy 300-an lehettek a gimnázium tágas udvarán, amelyet a kordonon kívül nagy számú közönség népesített be. Jelen volt püspök urunk őnagyméltósága is, ott volt a tisztikar nagy része élén a generálissal, a városi tanács a polgármesterrel és sokan vidékiek. A felvonulás

és a Himnusz eléneklése után megkezdődtek a svédrendszerű szabadgyakorlatok, melyet gazdag változatosságban követtek a csapat-tornaszások, társas szabadgyakorlatok, versenyeik, a kezdőtornaszok svédrendszerű gyakorlatai. Minden gyakorlat, minden mutatvány nagy figyelemzettséggel, pompás kiképzéssel tett tanúságot. Feltűnt különösen az ifj. tornakör botgyakorlata, amelyen meglátszott, hogy az ifjúság színe-java vesz benne részt, annyira kifogástalan, egyöntetű volt minden mozdulata. A verseny végén kegyelmes urunk kiosztotta a díjakat, megköszönte a közönség nagyfokú érdeklődését s elismerését fejezte ki Bihari Béla tornatanárnak, aki a fiúk közt a testgyakorlást közkedveltette s a legszebb eredményt biztosította.

Cécó Remetén. A Földes Zoltán verskötetének kiadása javára bállal egybekötött műsoros est volt Gyergyóremetén f. hó 20-án. A jól sikerült estélyen érdekes és szép felolvasást tartott W. Földes Anna író nő a „Csiki költők verseiről”. Földes Zoltán irta víg dialógot adtak elő: Puskás Rózsika és Ambrus Dezső, harsogó kacagás mellett. Pompásan énekeltek el páros kupléjukat: Székely Miklós és Zakariás József. A nemes cél érdekében sokan nagyobb összeggel fizettek felül. Így Melik István, a székely nábob, nagykereskedő 20 (azaz Husz) koronával. A szépirodalmat meleg szívvel respektáló és pártoló közönség fogadja ezuton is a rendezőség köszönetét.

Vizsgák a papnöveldeben. A évvégi vizsgák június 3., 4., 9., 10., 16. és 17-én voltak. Mindegyik vizsgán Kovács Lajos prodirektor elnökölt. Az eredmény teljesen kielégítő. Nem bukott senki. 26 vizsgázó közül 8 tiszta jeles, 16 jó és 2 elégséges osztályzatot nyert. Június hó 17-én volt a Te Deum az intézet kápolnájában. A IV. éves növendékek ordó és jurisdictio vizsgája 20-án volt, a papszentelés 27-én lesz. Új pap lesz összesen 8.

Az erdélyi r. kath. tanítóegyesületek Szövetsége folyó évi július hó 7-én, kedden délelőtt 9 órák a csikszederdai főgimnázium tornacsarnokában XIV. évi rendes közgyűlést tartja.

A közgyűlés tárgyszövege:

1. Fél 9 órák Veni Sancte és szent mise a főgimnázium kápolnájában.
2. Elnöki megnyitó.
3. Jelentés a szövetség és az egyesületek 1913—14. tanévi működéséről s a pénztár állapotáról.
4. Előadások:

a) Miként menthetők meg katólikus iskoláink? Előadó Molnár Lázár tanító, a marosi r. kath. tanítóegyesület tagja.

b) Az elemi- és középiskola közti kapcsolat. Előadó: Szilávik Ferenc főgimn. tanár, alelnök, az erdélyi r. kath. státus tanáregyesületének tagja.

c) A kísérleti pedagógia. Előadó: Fischer Károly tanító, a Csik vármegyei r. kath. tanítóegyesület alsziki fiökkörének tagja.

d) A székely háziiparról. Előadó: P. Lokody Gergely Szt. Ferenc-rendi szerzetes tanító, az Udvarhely vármegyei r. kath. tanítóegyesület tagja.

e) A tanító és az élet. Előadó: Páll Albert ny. tanító, a Csik vármegyei r.

kath. tanítóegyesület gyergyói fiókkörének tagja.

5. A magyarországi kath. tanítók segélyalapjának multévi gyűlésére kiküldött képviselő beszámolója és a folyó évi gyűlés képviselőjének megválasztása.

6. Indítványok. (Ezek — még az előadásokkal kapcsolatos indítványok is — a gyűlés előtt 8 nappal az elnökséghez írásban beküldendők. Ellenkezőleg a közgyűlésen nem tárgyalhatók.)

E közgyűléssel kapcsolatosan történik az 1741—1914. sz. főpásztori rendelet értelmében a négy státusgyűlési képviselő megválasztása, mely alkalomra az espereskerületek kiküldötteinek megjelenését az egyházmegyei főtanfelügyelő ur ömeltósága megbízásából ezuttal kérjük.

A közgyűlésre a Szövetség tagjait és a tanúgy barátait tisztelettel meghívjuk.

Csiksomlyó, 1914. június 8.

Zsögön Zoltán s. k. Buzás János s. k.
elnök. főjegyző

Szükséges tudnivalók: Az egyes előadások időtartama 20 és egy hosszabbal 5 percnél tovább nem terjedhet.

Az ingyenes szállásolás és ellátásban résztvenni kívánó tagok ftd. Rész János csikszeredei finevelő-intézeti igazgató urnál július 5-ig okvetlenül jelentkezzenek, mert a későbbi jelentkezések figyelmen kívül maradnak.

A szövetségi választmány tagjait ezuttal hívjuk meg a közgyűlést megelőző napon (július 6-án) délután 5 órakor a főgimnázium tanácskozótermében tartandó rendkívüli értekezésre, melynek tárgya a közgyűlési indítványok előkészítése lesz.

Hirdetmény. Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsa ezennel közhírré teszi, hogy az 1914. évi III. oszt. kereseti adó javaslatokat feltüntető kivétési lajstromok a városi adóhivatal helyiségében 8 napi közszemlére kitéttettek a végből, hogy azokat érdekelt adózók betekintéssék s netáni észrevételeiket legelőszörűbben az adókivétő bizottság előtt megtehessek.

Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsa, 1914. év június 23-án.

Dr. Roska Miklós polgármester.

Kántorhelyettes. A kántorságban teljesen jártas tanító ajánlkozik f. év július és augusztus havára kisegítő helyettes kántornak; a szertartásokat németül is képes elvégezni. Ez iránt a tudakozódás a havi fizetés megajánlásával a gyergyóalföldi plebaniához intézhető.

Beküldött művek: „Gyergyó Név Eredete” írta Kémenes Antal tanár. „A Székelyföld Történetirója a XVII. században” írta Boga Alajos.

A Gazdasági Lapok jun. 21-iki számában olvassuk, hogy az a térkép, amely a tüdővészes elterjedését mutatja Franciaországban, csaknem az utolsó hajszálalig megegyező az alkoholizmus elterjedésének térképével. Ugyanígy szoros összefüggés van az újszülöttek és a gyermekek halálozásánál és az alkoholizmusnál. A hol a lakosság mértékletes életű, ott az újszülöttek és a gyermekek halálozási száma alacsony; ahol azonban a szeszivás szenvedélyének hódol a nép,

ott az arányszám messze túlhaladja az országos átlagot. A párisi kórházak statisztikája szerint 1328 beteg közül fele, kerekén 610 volt alkoholista, 250 tüdővészes közül pedig éppen 180 hódolt az alkoholnak. A halálozásoknak aránya azt a képet mutatja, hogy 100 esetben 10-nek az alkohol volt az oka, míg 33 más esetben szintén jelentős szerepet játszott a halál előidézésében. A Saint-Antoine kórház statisztikája 1912. máj. 1-től 1913. máj. 1-ig terjedő időről feljegyezte, hogy 141 szeszitalt nem fogyasztó szülőtől 305 gyermek jött a világra, akik közül csak 83 halt meg idejekorán, míg 108 alkoholista szülőnek 208 gyermeke közül 115 halt meg. A harmadik csoportba tartoznak az állandóan részegeskedő idült alkoholisták, akiknél 117 szülőre 326 születés és 244 halálozás esett. — A mint látjuk szoros összefüggés a halálozás és alkoholizmus egymással; nemcsak Franciaországban, hanem nálunk is. Ideje, hogy tegyünk valamit!

Tizenyolc mázsa buza egy holdon. Örömmel jelentjük, hogy a tizenyolc mázsás buzatermes nem Németországban volt, hanem a gyönyörű állami birtokunkon, Mezőhegyesen. Csak hogy az is bizonyos, hogy ezt a tizenyolc mázsás buzatermést a talaj megfelelő előkészítésével, kellő istálló és műtrágyázással érték el. Rendes művelés mellett, mivel a magyarországi talajok foszfor-savban rendkívül szegények és mivel az istálló trágyában is foszfor-sav igen kevés van, azért a mi talajaink nagy buzaterméseket nem adhatnak. És ha a gazda azt akarja elérni, amit Mezőhegyesen elértek: vagyis 18 mázsa buzát egy holdon, akkor az istálló trágyázás mellett műtrágyát és pedig kötött talajon szuperfoszfátot, homokos talajon pedig káliót és vegyesen szuperfoszfátot kell alkalmaznia.

Veszélyes életkor a gyermek fejlődésében az első életév, amikor a zsenge szervezet erősítésének okserű támogatására egy megfelelő tápszer szükséges és ebben a valóságos időben minden anya a Nestlé-féle gyermeklisztet használja, mert jóízű, igen tápláló és könnyen emészthető. Próbadozókat teljesen díjtalanul küld a Henri Nestlé cég, Wien, I. Biberstrasse 57P.

A tanító és a keresztény socializmus.

Írta: **Bálinth Zoltán.**

I.

Ha a mi kitünő Madáchunknak legnagyobb alkotását, a magyar irodalom díszét: az ember tragédiáját lelki szemünk előtt elvonultatjuk, egyik igen érdekes jelensége a paradicsomi jelenet lekötő figyelmünket. Vajmi szép lehetett, mikor az első emberpár a bűnbeesés előtt a legfőkétebbéssébségben, boldogságban élte napjait s szolgált az Urnak.

Ők voltak az igazi „szép egyéniségek”, mert Isten gondolata tükröződött bennök vissza.

A nagy parancsnak és az életre szóló figyelmeztetés kihirdetése után — az emberpár boldogságát megirigyelve — hatalmas szélroham közepette megjelenik Lucifer, a letaszított angyal, hogy elvesse a konkolyt, tönkretegye az emberpárnak jövőendő életét, Milton „az el-

veszett paradicsomában” fenségesen rajzolja meg a találkozást, amint Éva ibolyaselymes pázsiton pihenve, fogadja az ördög inceselkedéseit. Beszél neki hallhatatlanságról, örök ifjuságról, mindentudásról, Éva álmélkodva hallgatja a ketnetteljes szavakat s a beszélőtől kiléte felől kérdezősködően Lucifer gúnyjal és megvetőleg adja tudtára eredetét, megúlna a jót, a tétlenséget, az udvarlást; tudásra, küzdésre, alkotásra vágyott s ezért hagyta el az eget. Felbuztatja Évát, hogy ha Ő is elnyerni akarja mindezeket a tulajdonságokat, használja fel az alkalmat, egyék a tiltott gyümölcsből s olyan lesz mint az Isten, Éva hitt az ördögnek, férjével együtt ettek. Az Úr hiába intette, hogy „ember vigyázz”, mert a szándékot tett követte.

Erre megjelenik egy cherub, lángpalóssával kiüzi őket, az ég elborul, az angyali kar felzokog, bánattal, szomorúsággal telik meg a lég, mert „győzött a hazugság s a föld elveszett.”

Ime ettől a pillanattól kezdődik az ember szenvedése a földön. S hogy ez így van, nyissuk fel a történelem lapjait, hívjuk Kliéot tanubizonysággal s látni fogjuk, hogy már a pogány korban Kr. előtt néhány századdal is az emberiség, a föld népe örökös küzdelem helyének tekintete a földi létet, már akkor az erős elnyomta, leverte a gyengét; az igazságot elfojtotta, ártatlanokat vérdadra, arénákba hurcolta a zsarnoki önkény, a Nerók szeszélye és hóbertója s az ókor társadalmának élete korhadta, petyhüdté vált s az élet őserdejében pusztító kár: az erkölcselenség tetőfokát érte; gladiatorok harca, Sergiolusok, Hippia, Cluvia, Cleopátrák ezrei sokasítják az ókor penész virágait. A nép elégedetlen, nyomorult, szegénységét, az elnyomatást, a zsarnoki önkényt nem bírta ki s Kr. e. 494-ben véghez viszi, megvalósítja az első sztrájkot, összekülönbözik a felsőbbekkel, elhagyja a várost és kivonul a mans sacerre, az úgynevezett szent hegyre.

Szerkesztői üzenetek.

V. I. Szíves sorait elküldöttük Hevesi drnak, ki jelenleg Budapesten tartózkodik.

Érdeklődő. A polgári fiúskola telkét annak idején eléggé kívánta a zárda akkori igazgatója megszerezni. Akkor azt mondták, hogy nem lehet. Ime most mégis lehetett.

Jogi tanács. Erre nem vagyunk berendezkedve. Forduljon egy megbízható jó katálygyűvéhez.

Gör. keleti. Bár nevét nem tudtuk kiolvasni, észrevételére mégis válaszolunk. Magunk már rég tudjuk, s azt hisszük, Ön is jól tudja, hogy sajátóba és halál ellen nincs orvosság. Ennélfogva elesik azon észrevétele, hogy „Görög keleti katolikusok” nincsenek. Ez a kitétel ugyanis csak sajátóhiba. A többiben Ön is lényegileg igazat ad nekünk.

Magyarlajos. Szeretnők, ha adatait tanukkal is igazoltatná. Mi készséggel közöljük az efféle visszaéléseket, ha azok tényleg előfordultak. Azt azonban, hogy biztos alap nélkül közzétegyünk dolgokat, melyeket esetleg bizonyítani nem tudnánk, ne várja tőlünk. Eddigi sajtóperreink ránk nézve még mindig felmentéssel végződtek.

A Csiki Hirlapnak. A százezer bomlott agyu közé számítjuk mindezeket, kik az V. és VI. parancs elleni bűnököt védelmezik.

bizonyos körülmények között megengedettnek tartják. Ezekkel szemben áll az isteni törvény, melyet a százezer és százmillió bűn nem fog megdönteni, úgy hogy a százezer-milliomodik személy is, ki az isteni törvény ellen vételi fog. — Istentől súlyos büntetést fog kapni; de az is, aki a törvény ellen vétőt dicséri, vagy azt hirdeti, hogy az isteni törvényt bizonyos körülmények között szabad megszegni. A bűn dicsérete, enyhébben szólva annak hirdetése, hogy a gyógyíthatatlan beteget lelküismeret furdalás nélkül megölném, vagy végkielégítést adok annak a nőnek kívül természetem szerint öltem, aztán semmi baj; az olyan erkölcsi nihilizmus, mely sokkal károsabb egy elveszett esatánál. A klinikáknak az az osztálya, hol a nemi beteget gyógykezelik elég kézzel fogható bizonyíték a mellett, hogy a VI. parancs ellen való írogatás — persze csak széljegyzetekben — nagyobb csapás egy elveszett esatánál. Azzal a kórházi hadsereggel és annak ivadékaival ugyan ember legyen aki esatát fog nyerni. No meg aztán, ha egyszer nyomtatásban azt látja az egyszerű nép és az ugynevezett intelligencia is, hogy a gyógyíthatatlan beteget lelküismeret furdalás nélkül megölheti, hány beteget fognak akkor gyógyíthatatlannak deklarálni, különösen olyanokat kikétől szabadulni akarnak vagy akiknek vagyonára áhítoznak a jölelki örökösök.

Pályázati hirdetés.

A gyergyótölgyesi róm. kath. népiskolánál elpályázás folytán megüresedett tanítói állásra pályázat hirdettek. Javaldalma:

1. Az egyházközségtől havi előleges részletekben 600 korona és az 1913. évi XVI. t.-c. értelmében a szolgálati időnek megfelelő államségély.

2. Természetbeni lakás: 2 szoba, konyha kamra, pince, fűtőház, istállóval, 800 négyszögöl kert illetményel.

Kötelessége:

Az I—VI. osztály mindennapi és az I—III. ismétlő fiúosztályokban a tanítást a püspöki tanterv szeint végezni s a fiúiskolát kezelni. A megválasztott s kinevezett tanító köteles lesz a kántori szolgálatot és az egyház előírása s a bevett gyakorlat szerint végezni. Ezzel külön díjazás van összekötve 480 korona évi rendszeres fizetéssel és 200—260 korona temetési stóladíjjal. Az alapítványi és kézimise díjakból is tekintélyes összeg gyűl össze.

Akik orgona és ének próbára a pályázati határidő alatt megjelennek, előnyben részesülnek.

Az állás a kinevezés után azonnal elfoglalandó. Szabályszerűen felszerelt kérvények az iskolaszékhez intézve, i. évi július 20-ig alolirothoz küldendők.

Gyergyótölgyes, 1914. június 6.

Balogh Lajos
lelkész, isk. sz. elnök.

FRANCIA **OLASZ** **NÉMET** **ANGOL**

VILÁGNYELVEKET

MEGTANULHATJA **tanító nélkül**

SCHIDLOF DE 1000

MÓDSZERÉVEL

AZ EGYES NYELVTANOK 10 FÜZETBEN TELJESEK A 60F

DISZES VASZONMAPPASBAN

EGYBEGYÜJTVE 2K

KAPHATÓ: **SCHÄSER FERENCZ**
papírkész., Gyulafehérvár.

Feltűnést kelt a teljesen látható írasu eredeti amerikai „**FOX**“-írógép legújabb modellje.

Referencia: Külügyminiszterium 250.—Fox.

Díjtanul bárhol bemutatja **SCHÄSER FERENC**, a Fox Typewriter Co. Grand Rapids, Michigan U. S. A. amerikai írógépgyár **gyulafehérvári képviselője.**
Telefonszám: 16.

HINGER JÓZSEF

asztalos mester Gyulafehérvár.
Széchenyi-utca 10. szám (sajál ház),
a Jickeli-féle vasraktárral szemben.

Tervrajzok díjtanul készíttetnek

Készít: épület munkát, festett, masszív, iournéros butormunkát, portále és boltberendezést, ugyszintén javításokat is elfogad. Szállít és lerak tölgy és bükkparkettát. Árjegyzék szerint irodai, vendéglői és ebédlőszékeket, tükröket méret szerint. — Raktáron tart minden fajta fakoporsókat is.

Szolid árak! Szolid árak!

Lelkiismeretes pontos kiszolgálás.

8* 25—52

„AGFA-SPECIAL“ lemez.

Ujdon-ság!

Ujdon-ság!

Főelőnyei: Általános érzékenysége igen magas: 30° Warnerke = 16/17. Scheiner.

Az **árnyalati átmenetek** a legmélyebb árnyékból a legerősebb fényrészekig **állandóan és egyenletesen fokozódnak.**

A megvilágítás tág tér között mozoghat, amennyiben még többszörös tulpozíció sem képes a gradációkat hátrányosan befolyásolni.

Tetszésünk szerint lehet akár lágyra akár pedig a legerőteljesebb brüllánciával előhívni anélkül, hogy ezáltal az árnyalati átmenetek finomsága szenvedne.

Nyilatkozat az „Agfa-Special“ lemezokről
E. Bieber, Berlin. 1914. május 28.

Kívánságának községgel eleget tettem és a kísérleti célokra Önök által felszántott „AGFA-SPECIAL“ lemezeket kipróbáltam. Az eredmény minden tekintetben a legteljesebb mértékben kielégített. Összehasonlítotam a Seed-lemezzel és megállapítottam, hogy ugy érzékenység mint graditio tekintetében azval teljesen egyenértékű. Lemezők az arcképlemezzel szemben **fámasztoft összes követelményeknek a legteljesebb mértékben megfelel** és nagy örömmre szolgálina, ha ezen gyártmányuk a piacról kiszorítaná a hasonlóaségű külföldi gyártmányokat. Az árnyékban és fénycsucokban a rajzok nagyon szépek, hogy mily korlátok között mozoghat a megvilágítás ideje, arról csak hosszabb használat után nyilatkozhatom, ez ideig azonban még nem voltak kedvezőtlen tapasztalataim.

R. Bieber s. k., udvari fényképész.

Alkalmazhatósága:
Az „AGFA-SPECIAL“ lemez a legpompásabb arcképlemez. Még kemény megvilágítás esetén is végtelen lágyan és élethű plasztikával dolgozik. Az „Agfa-Special“ lemez azonban még kiváló eredménnyel használható: építészeti és tájkép, magashegység és tenger felvételéhez.

Az „AGFA“ lemezek, valamint a fényképezéshez szükséges összes kellékek és felszerelések nagy választékban kaphatók: **SCHÄSER FERENC** Könyvkereskedésben Gyulafehérvár.

A pesti 1907. évi orsz. kiáltáson az Orsz. Igazságszolg. által nagy enlét éremmel kiüntetve

Krisztián József és Fia

méhviaszgyertyagyár, méz, fáklya és viasz raktára

Salmos évek óta apesti székesegyház és más plebániák templomi viaszgyertya, örökmeos, olaj-sza litóia.

Alapított 1829-ben.

Ajánljuk a főtisztelendő plebános urak becses figyelmébe kitünő minőségű és az egyház rendeleteinek megfelelő valódi méhviaszból készített templomi és egyéb viaszgyertyáinkat bármily nagyságban és az összes templomi kellékeket. — Kívánatra árjegyzékünket bérmentve küldjük.

Telefonszám: 424.
96-12-03

PÉCSETT. Főüzlet: Szigeti országút 3. sz.
Fióküzlet: Jókai-tér 9. szám.

SZABÓ AURÉL egyháziruha készítő

BUDAPEST—KELENFÖLD.

Öskeresztény

(antik. penula)

alakú miseruhák árai az öt résszel

Félselyem damasztból paszomántból készített keresztrel és selyem himzett J. H. S.-el arany paszománttal 40.— K
selyem .. 45.— K

Külön szövött elő és hátkezesztel könnyű tisztaselyem damasztból arany paszománttal 50.— K
selyem .. 56.— K

Négyszeresen aranyozott paszománttal 62.— K

Selyem himzéssel 80 koronától feljebb.

MEGTEKINTÉSÜL

ÖSKERESZTÉNY VAGY BORROMÁUS CASULÁT ÉS PLUVIALÉT IS KÜLDÖK
Ezen esetben kérem a ruha színét és az árat, amibe kerülhet közölni.
Szállítok azonkívül bármily elképzéhető egyházi ruha és fehérneműt, úgy-szintén egyházi szereket.

A LEGOLCSÓBB CÉG.

A plebániáknak és lelkeszi hivataloknak szükséges összes

EGYH. NYOMTATVÁNYOK

kaphatók a Püsp. Lyc. Könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

Naponta friss élesztő!

LABUD JÓZSEF

(ezelőtt özv. Lakner Antalné)

GYULAFEHÉRVÁR, NOVÁK FERENCZ-TÉR
(a városháza szomszédságában.)

...
Sütőde és lisztraktár

Ajánlom elsőrendű friss süteményeim, u. m. tejes és vajás kiflit, sós kiflit, sós fonotat, kalácsot, továbbá fehér, barna és félbarna kenyereimet. Dusan felszerelt lisztraktáromban házi kenyérnek való legjobb minőségű lisztjeimet, melyek kizárólag csakis a hírneves NEUMANN TESTVÉREK cég aradi-gőzmalma örleményei.

Naponta 2-szer kenyér-sütés.

Katholikus családok lapja!

„ÉLET”

Képes heti folyóirat. Előkelő színvonalon szerkesztett szépirodalmi képes lap. Nem hiányozhatik egyetlen katolikus intelligens család asztaláról sem. Szerkeszti jeles katolikus írók gárdája élén Izsófi Alajos. Előfizetési ára egész évre 20, félévre 10, negyedévre 5 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal, Budapest, VII., Damjanich-utca 50. Jó lélekkel ajánljuk a változatos tartalmú, aktuális képekben gazdag folyóiratot közönségünk figyelmébe s támogatásába.

Fleischer János

(Keresztény katolikus cég.)
egyházi ruha és reverenda szabó
PÉCS, Ferenciek-utca 9. sz.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb szabású, minőségű és finoman kidolgozott reverendák és címádák, papi civil öltönyök előállítására. Üzletemet első sorban

Egyháziruhák

készítésére rendeztem be. **Mindenemű egyházi ruhák:** casulák pluvialék velumok, baldachinok minisztráns ruhák zászlók, lobogók, karingek, álbák, kehelyruhák stb. készítettnek.

Nem kell sem Budapestre sem Bécsbe menni. Üzletem versenyképes minden pesti vagy bécsi céggel úgy szabászat, mint ár és minőség tekintetében. — Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák iavítása olcsón és jól eszközöltetnek. — Költségvetés és árjegyzék ingyen!

Személyesen is megjelenek.

107 12. 26

Fehér vászon- és lenrongyok

bármily mennyiségben vétetnek:
Schäser Ferenc könyvnyomdájában.

Réz és vasbutorok, háló, ebédlő, kórházi és kerti berendezések, sodronyágybetétek, koecsiülések, löször és afrik madracok, divánok, rézkarnisok, ablak-róletták, redőnyök, mosdóasztal és mosdó készletek, szoba klozet, fa- és széntartók, kályhaellenzők, tüzelő-készletek, ruha-fogasok, patkány és egérfogókat leg-
jutányosabban szállít:

GARAI KÁROLY
RÉZ- ÉS VASBUTOR KÉSZÍTŐ
ARAD
JÓZSEF-FŐHERCEG-U. 11.